

Pár poznámek k dámskému odívání

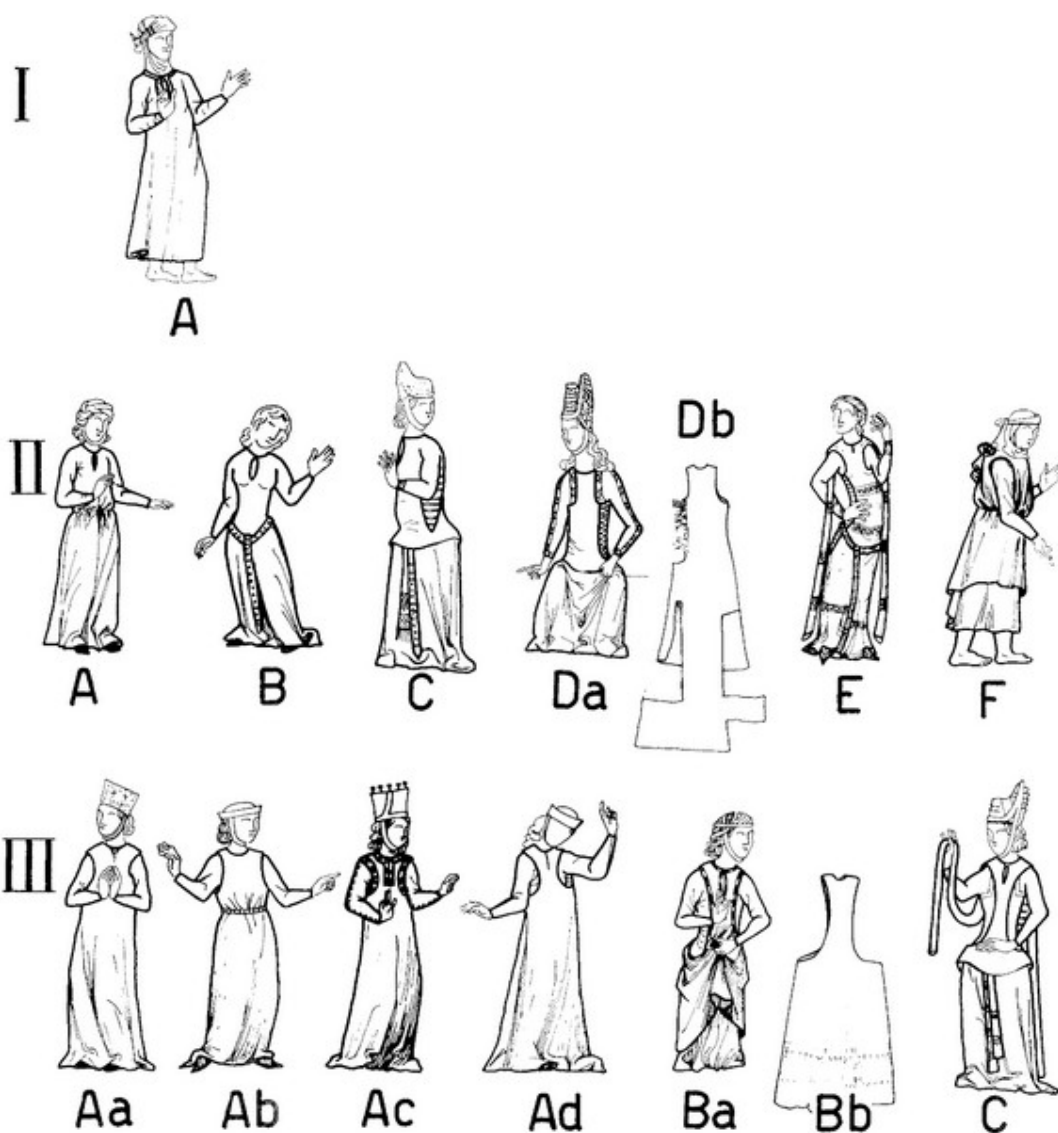
Materiály se vyráběly doma i dovážely z východu, včetně Indie. Španělsko bylo velkým exportérem ovčí vlny, Alfonso X dal zvláštní privilegia chovatelům ovcí na pláních ve střední Kastílii. Len a vlna se tkaly doma, ale barvení dělali profesionálové. Nobilita měla v oblibě oblečení šité z hedvábí, brokátů a damašků. Španělé tkali kombinace hedvábných, kovových a lněných vláken. Kromě lnu, vlny a hedvábí máme doložené i textilie ze směsi bavlny a lnu dovážené z Egypta. Mi-parti už je v módě, ale vyvrcholí až později. Pruhované látky jsou v oblibě. Oděvy jsou lemovány kožešinami - jehně, zajíc, vydra, hermelín, kuna a veverka. Zdobení výšivkou, našitými provazy a pásy kontrastních barev, perly jednotlivě i ve šňůrách, drahokamy, potiskem i nášivkou. Máme nálezy tkaných karetkových opasků (Fernando de la Cerda), kožených opasků potahovaných textilem a s bohatou kovovou garniturou.

Zlatem a stříbrem se lemovaly otvory na krk a paže a jemné stuhy se používaly jako proužky na závoje. Zvláštní druh dámské spodní tuniky (camisa magomada) se vyšíval hedvábím, zlatem a stříbrem. Máme doklady knoflíků na zapínání u krku a na rukávech u zápěstí.

Ve 13. století bylo vydáno mnoho zákonů omezujících oblékání dle sociálních vrstev, většina z nich byla ignorována, ačkoli byl třeba zákon v Seville, který nařizoval useknout pravý palec krejčímu, který přestoupil zákon. Omezení se týkala užití zlata, stříbra a jiných cenností, a třeba i na užití červené barvy. Zdobený opasek visící až ke kolenům mohly nosit jen urozené dámy z dobré společnosti. Máme popsany skandál, když se dvě bohatě oblečené dámy s dlouhým opaskem v kostele pozdravily a políbily a pak urozená dáma zjistila, že ta druhá je jen bohatá prostitutka.

Je dobré mít na paměti, že kdo si to mohl dovolit, chodil v jiném odění a obutí ke dvoru, na audienci ke králi, a jinak se oblékalo ke sportu, loveckým kratochvílím, k práci a třeba na pohřeb. Nebo do bitvy. Domácí odění je vidět často v knize her Alfonsa X. Bruchy a spodní tunika byly bílé a relativně málo zdobené, aby se mohly snadno a často prát. Do společnosti se většinou nechodilo v méně jak třech vrstvách oděvu (camisa, saya, pellote, manto; camisa, saya, manto).

TRAJES FEMENINOS

SERIE I. La camisa.

SERIE II. Trajes que se vestían directamente sobre la camisa: la saya común (A); las sayas ajustadas y encordadas (B.C.); el brial, traje de lujo de extraordinaria longitud (Da), (Db. patrón de un brial conservado en un enterramiento real); sayas con mangas tubulares que se usaban para danzar (E); saya rústica (F).

SERIE III. Pellotes sin mangas que se vestían sobre la saya o el brial: patrón de un pellote conservado en un enterramiento real (Bb); pellote de barragana con mangas tubulares para danzar (C).

TRAJES FEMENINOS

IV

Aa

Ab

B

C

V

A

B

C

D

Ea

Eb

VI

A

B

C

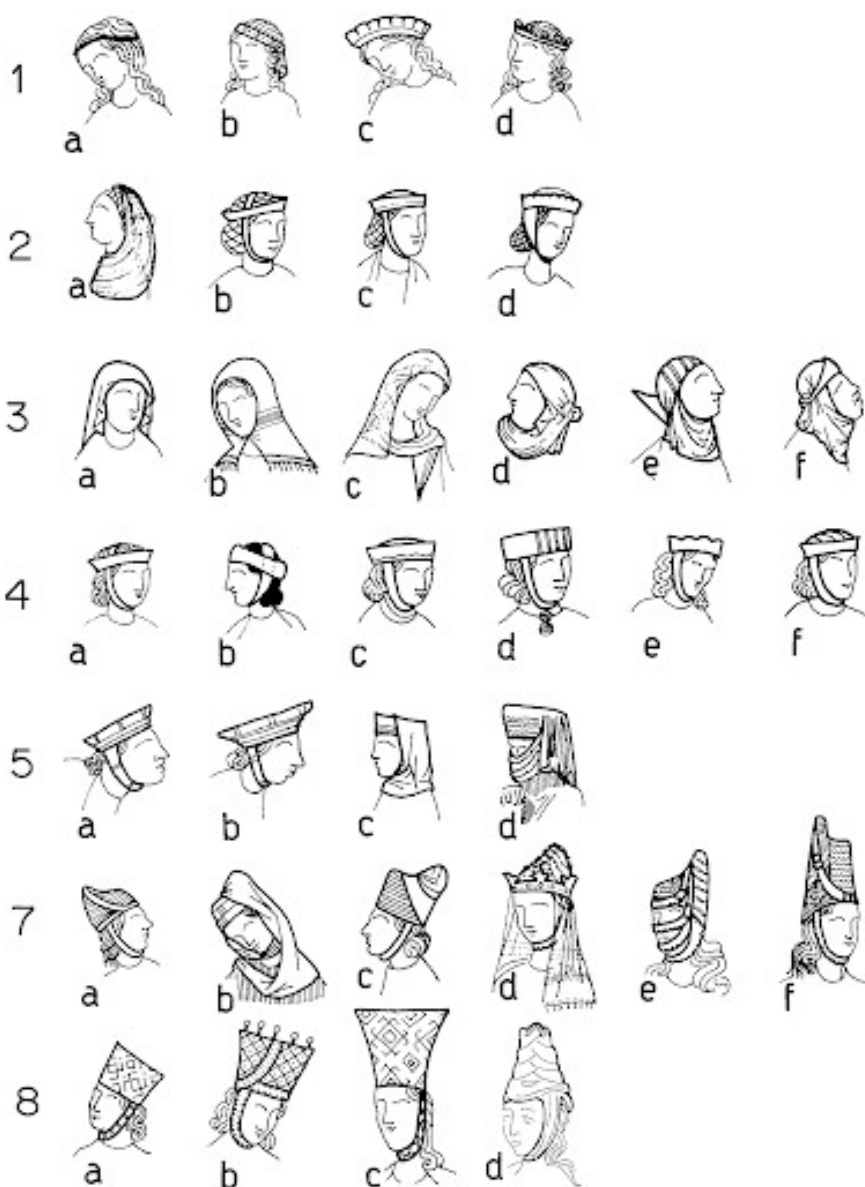

D

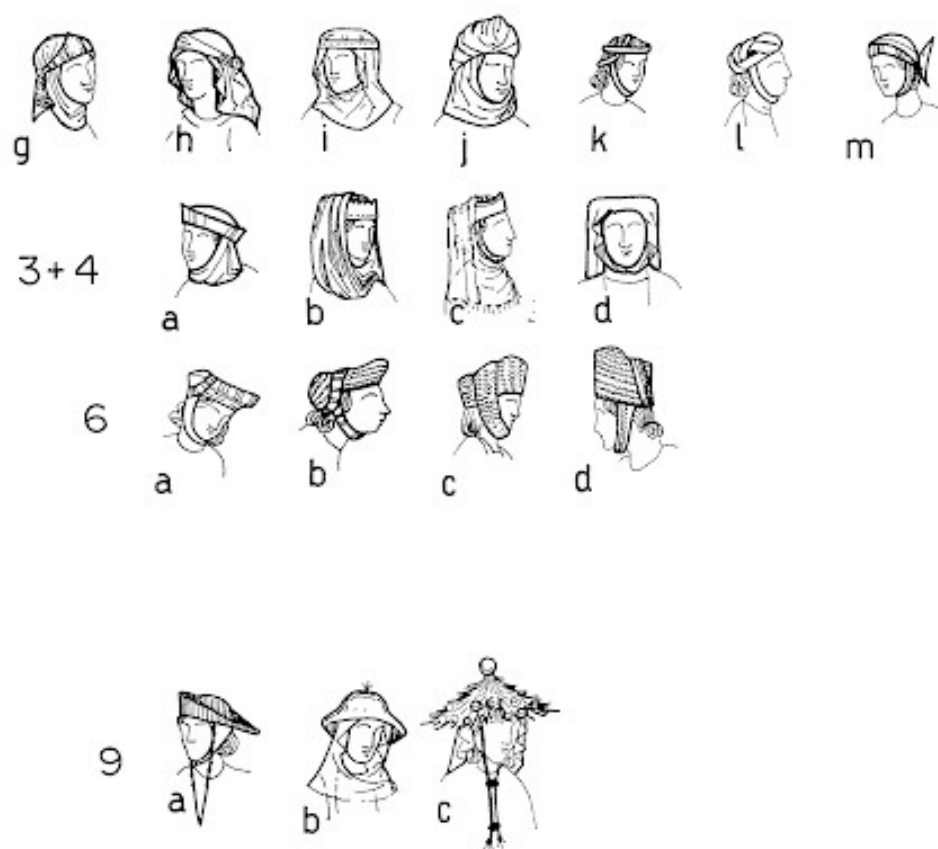
- SERIE IV.** Trajes de encima con mangas: pieles, almejías.
SERIE V. Trajes que admitían debajo saya y pellote conjuntamente: garnachas escotadas (A), con mangas (B), con escotaduras para sacar los brazos (C), con mangas tubulares, llamadas también tabardos (D), y otras variantes (E).
SERIE VI. Mantos y capas: semicirculares sin cuerdas (A,B), alquicel de doncella (C), con cuerdas largas (D).

Dámské pokrývky hlavy: 1 – textilní čelenky (bando) a zlaté korunky (garlanda) – svobodné dámy; 2 – závoj, síťka na vlasy, barbet a fillet – ženy obchodníků, dobré ženy z domácnosti; umělců, židů, aj.; 3 – závoje, šátky, turbany; 4 – barbet a fillet – krejčová, hostinská, společnice hazardních hráčů, žena urozenice, žena celníka; 3+4 - kombinace závoje a barbetu s filletem – dobrá žena na cestě, žena hostící krále na hradě; 5 – kostra klobouku je miskovitá a rozšiřuje se vzhůru, vyobrazení při modlení v kostele, křtu, pohřbu nebo diváci při zapalování poustevny; 6 – klobouky urozených dam a královny; 7 – bohatě oblečné ženy v hradech, kostele či na ulicích; 8 – cylindrické klobouky (pergamen pokrytý plátnem) urozených a hradních dam, princezen a královen

TOCADOS FEMENINOS

TOCADOS FEMENINOS

- SERIE 1.** Tocados de doncellas: cintas, garlandas, guirlandas.
SERIE 2. Tocados con redecillas o crespina.
SERIE 3. Las tocas.
SERIE 4. Capiellos con armazón forrado de tela.
SERIE 3 + 4. Tocados compuestos por toca y capiello.
SERIES 5, 6, 7, 8. Las diversas variantes de los capiellos castellanos.
SERIE 9. Sombreros.

Spodní tunika (camisa)

Dámská spodní bílá tunika dlouhá téměř po kotníky měla dlouhé úzké rukávy zapínané na knoflíček nebo šňůrku u zápěstí. Mohla být i vyšívána. Buď byla volná nebo obepínala tělo natěsno a měla šňěrovačku po straně nebo vzadu. Ve 13. století přišly do módy camisy vyšívané zlatem, stříbrem nebo barevným hedvábím – **camisa margomada**.

Cantiga 312

polštářek svatého
Ferdinanda – výšivka

Catany –
rekonstrukce oděvu
kastilské princezny

Libro de los Juegos, 56L

Libro de los Juegos:

camisa margomada bílá s výšivkou,
na ní červená saya encordada bez
rukávů,
na ní modrá pellote se žlutým
lemem,
přes ramena podšitý plášť manto,
na hlavě průhledný závoj velo,
na ruce bílé rukavičky guantes

Libro de los Juegos:

bohatá dáma s šátkem, zlatými náušnicemi,
náhrdelníkem, náramky, hennou natřenými prsty,
bohatě zdobeným opaskem a průhlednou camisou
zapínanou na šňůrku kolem krku

Cantigas de Santa Maria 117 – stříhání a vyšívání camisy margomada, saya, pellote, závoj

Svrchní tunika (saya)

Svrchní tunika (**saya**, **gonela**) byla taky ve dvou verzích. Nejpopulárnější byla volná saya se zapínáním u krku na knoflíčky (vpředu, nebo po straně na klíční kosti). Saya mohla mít vpředu dole rozparek.

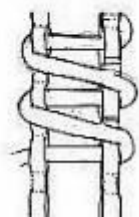
Těsná saya se utahovala šněrovačkou vzadu nebo po straně (encordadas), tak, že zůstala pootevřená, aby bylo vidět camisu pod ní. Oba typy saya mohly být s rukávy nebo bez rukávů. Okraj u krku (průkrčník), průramky a švy rukávů zvýrazňovalo lemování. Saya se nosí volná, nebo nejčastěji přepásaná opaskem.

Libro de los Juegos: zleva: dáma v červené saye a pellote s kožešinovým lemem; dáma v camise margomada, červené saya šněrované vlevo, modré pellote, s pláštěm manto, závojem a bílými rukavičkami guantes

camisa a saya encordada
Leonory, dcery Alfonsa X.

saya Leonory Kastilské, 1244

Libro de los Juegos:
saya, barboquejo a tocado v herně

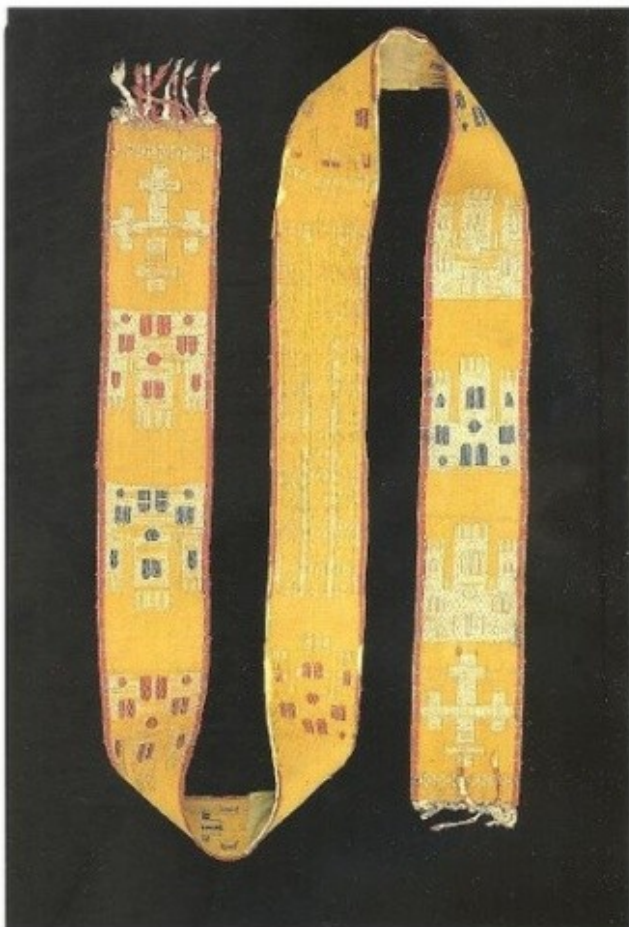
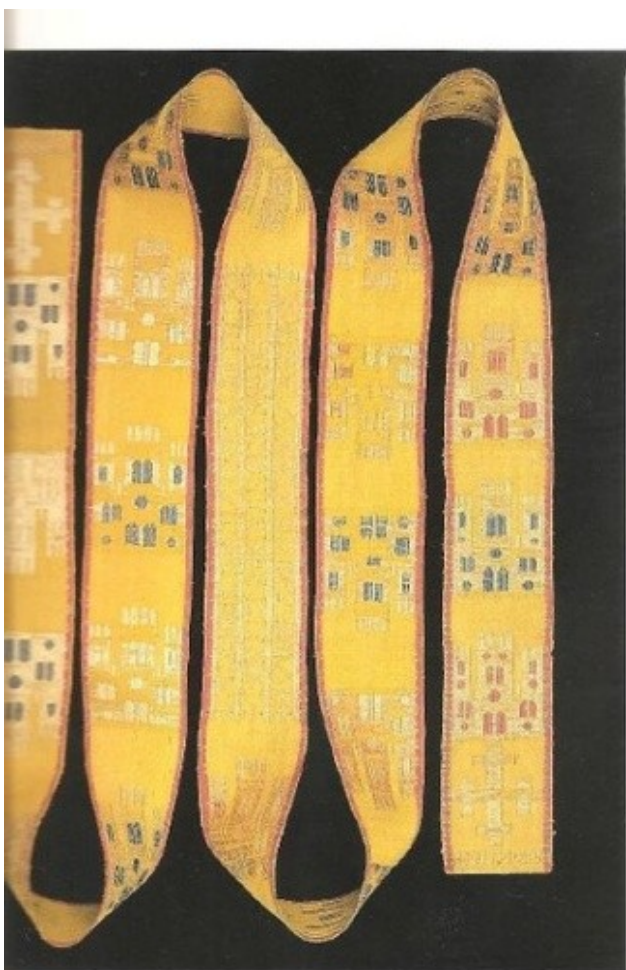
Libro de los Juegos: barboquejo, tocado, bando, saya s knoflíčky po straně krku

Opasek (cinturón) a přezky (hebilla)

Repliky:

Originály:

1285 – pás vyšitý pro Leonoru, kastilskou královnu angličanem Henrym

Opasek Fernanda de la Cerda, prince a syna Alfonsa X. 1280

Přezky:

Illuminance:

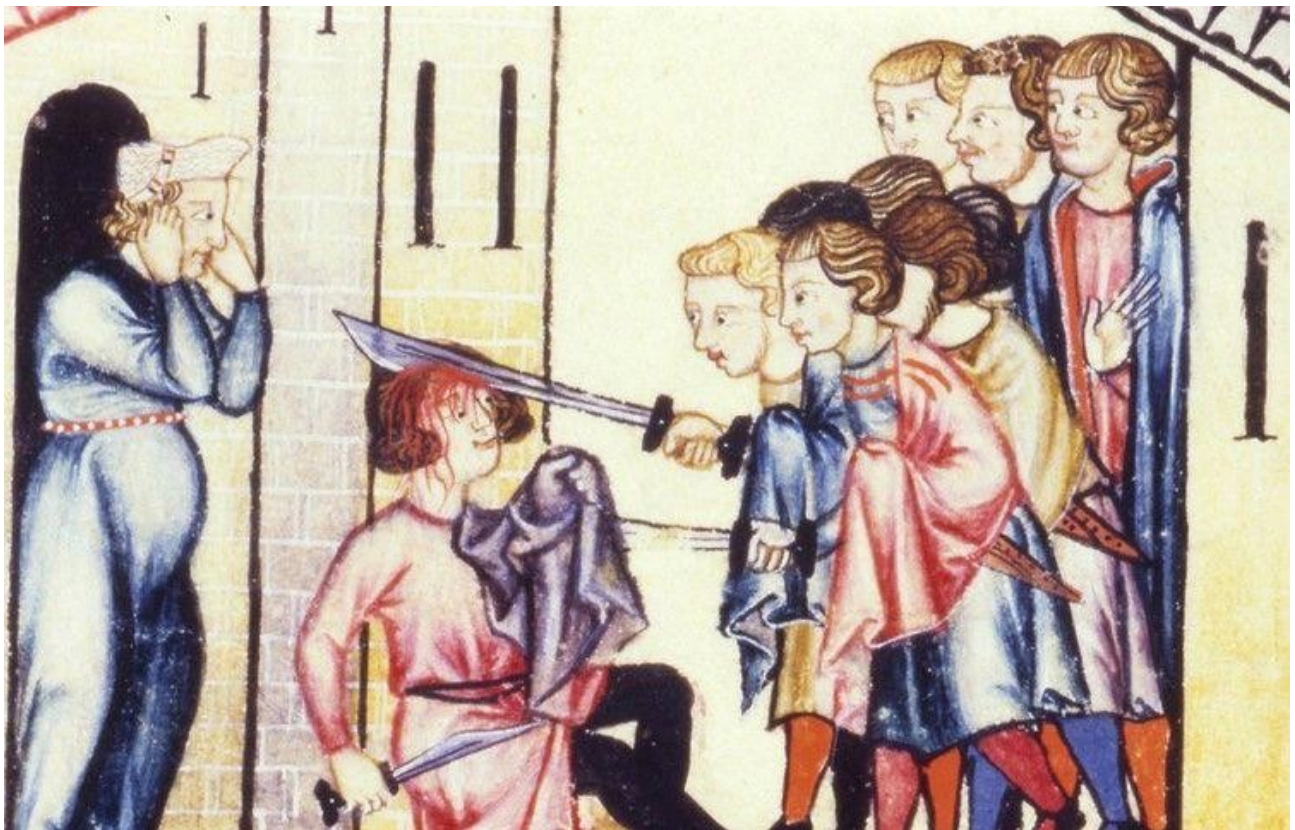
Libro de los Juegos

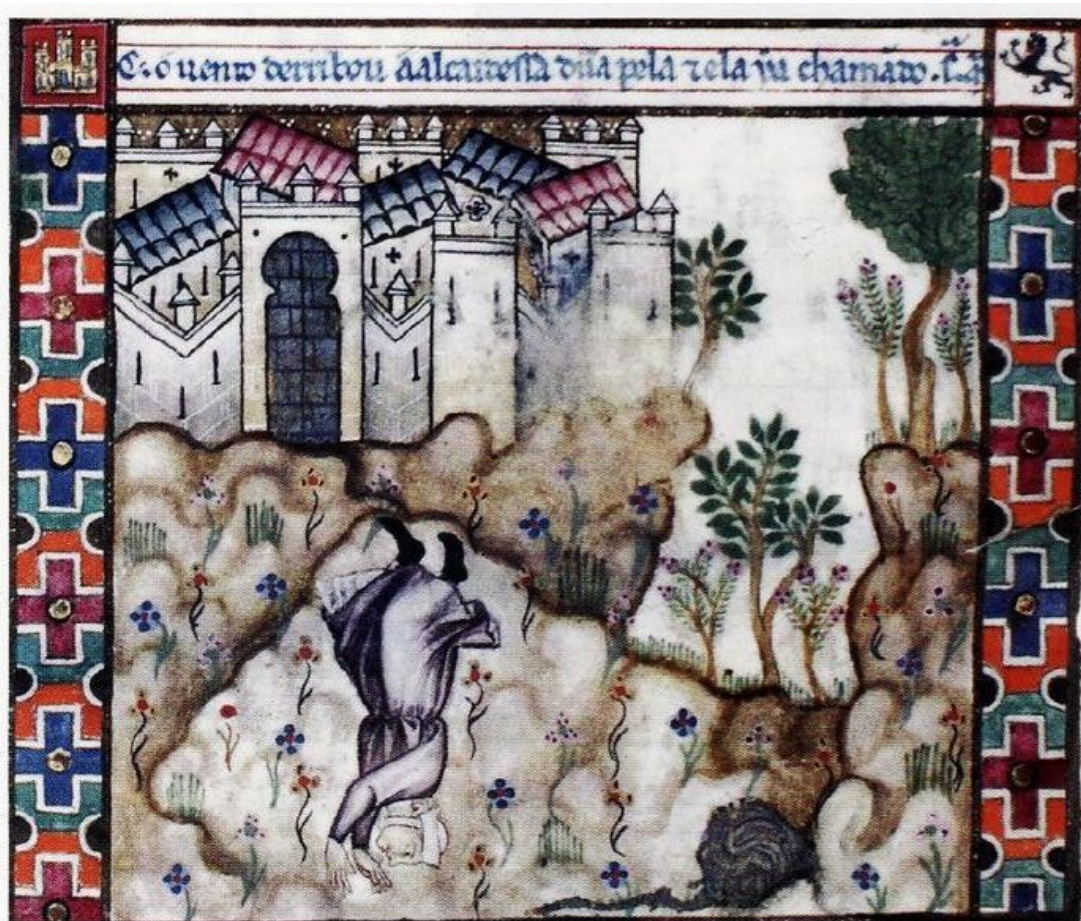
Cantiga 19

Cantiga 114

Cantiga 184

Cantiga 191

Pellote

Dámy na saya nosily třetí vrstvu - **pellote**, který měl trochu plnější střih a mohl být lemovaný stříbrem, knoflíky, kožešinami, dlouhými šňůrami, kameny. Pellote se nestahuje opaskem a má horní okraj spodní suknice tak nízko, aby bylo vidět opasek na saye, který je na bocích. Pellote měl tři základní typy. První byl volný, s rukávy kratšími než saya. Druhý typ je volný a nemá rukávy - často ho nosily ženy. Třetí typ odpovídá surcotte otevřený po stranách a často se nosí na saya encordada.

pellote Leonory Kastilské, královny Aragónu (1244)

Libro de los Juegos: koláž dámského odění camisa, saya, pellote, manto a různé pokrývky hlavy

Plášť (manto)

je půlkruhový a dá se utáhnout nebo svázat šňůrami (fiadores) prostrčenými dírkami v úrovni klíčních kostí nebo brožemi (fibulas).

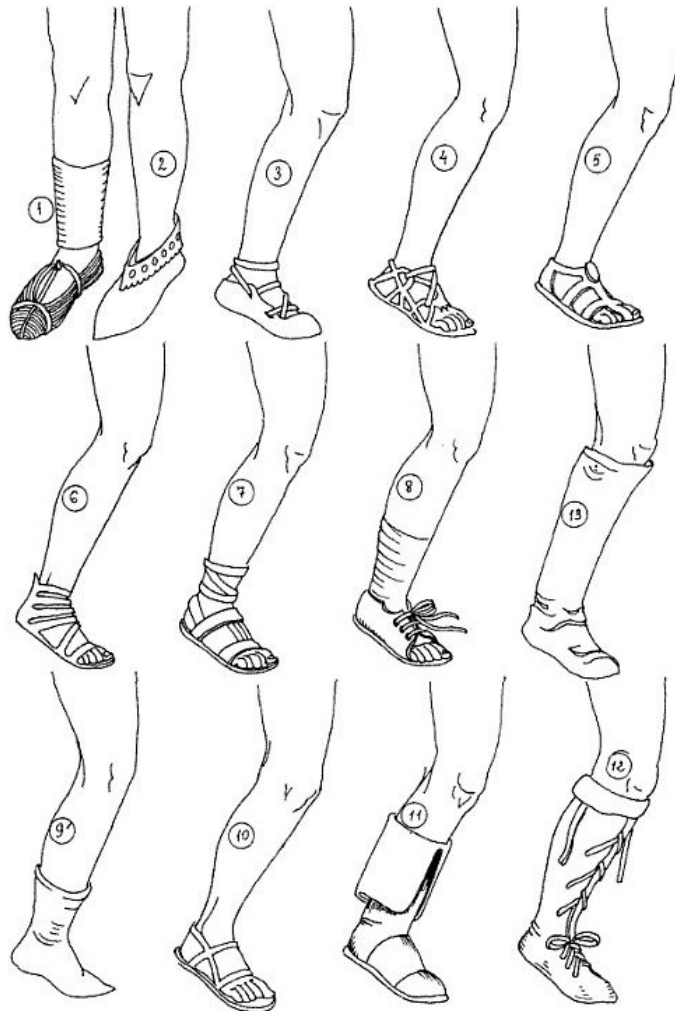
plášť prince Fernando de la Cerda

Cantigas de Santa Maria:
nošení a zapínání manto,
lemování kožešinou a podšití
kontrastní barvou

Obuv:

- zapatas - převrácené třevíce pod kotníky, často dekoračně proděravělá kůže
- sanká, yanka, escarpines - nízké dřeváky/nazouváky; nosily je ženy v domácnosti
- escarpines alcorques - vysoké nazouváky na korkových podrážkách

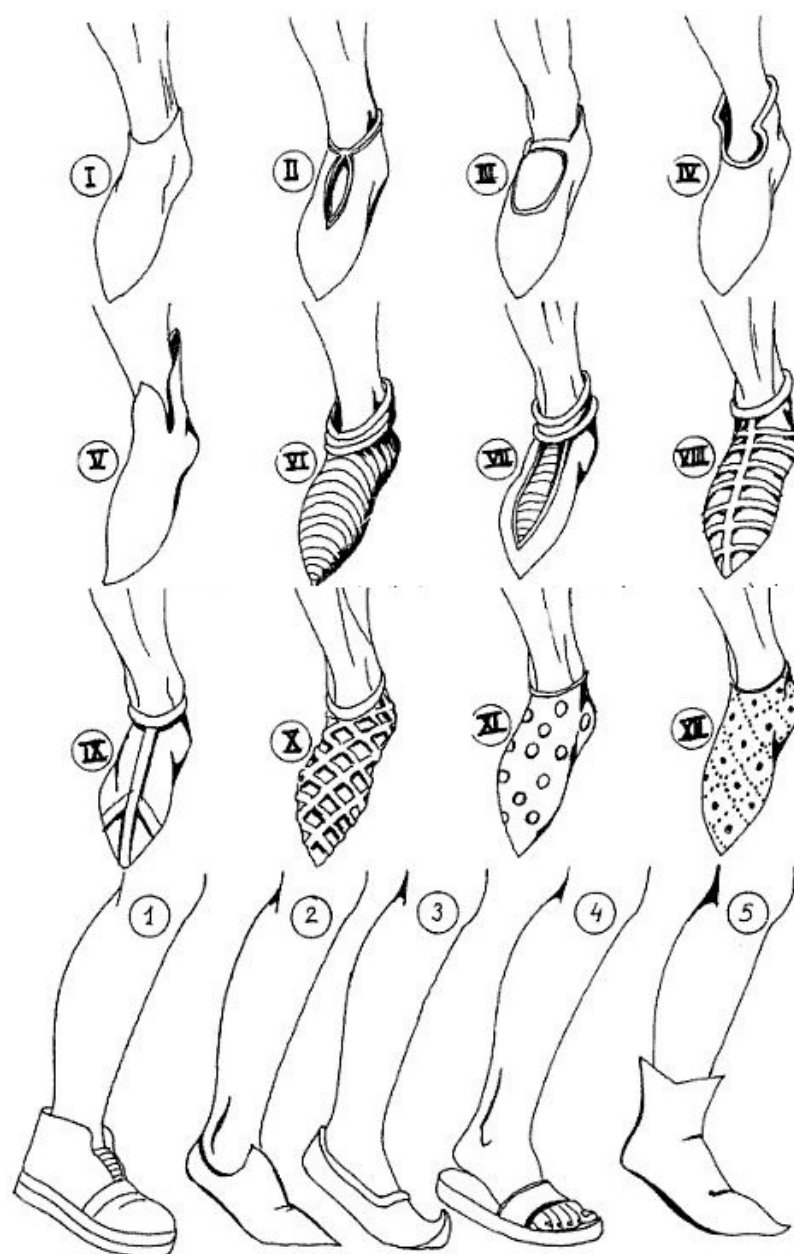

TIPOS DE CALZADO

1. Esparteña de los Pirineos.
2. Soccos.
3. Abarca.

4. Crepides.
5. Gallica.
6. Carbatina.
7. Suela.
8. Solea.

9. Zapata.
10. Sandalia de monje.
11. Bota de orejas.
12. Ambas.
13. Huesa.

TIPOLOGIA DEL CALZADO

I-XII. Los zapatos del código F

1. Sandalia.

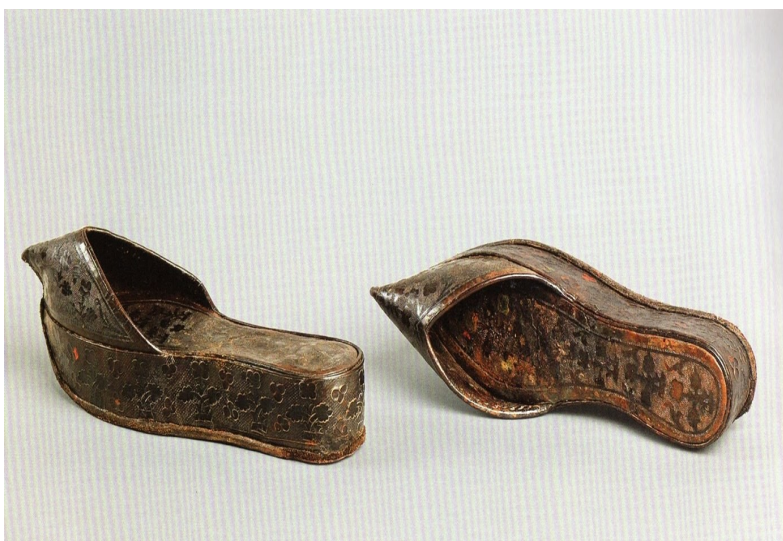
2-3. Zapatos judíos

4. Sanka.

5. Zapata.

zapatos calados

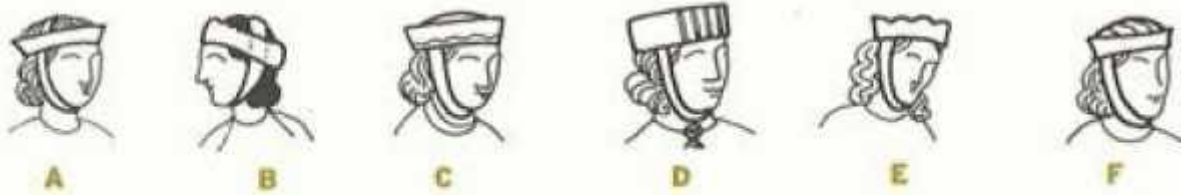
dámské esarpines, nízké

vysoké esarpines s korkovou podrážkou - alcorques

Pokrývky hlavy:

- **závoj (toca, velo largo)** – toca je čtverhranná nebo kruhovitá látka pokrývá hlavu a spadá na ramena; velo largo až pod ramena
- **zavítí (almízar)** – dlouhý pás látky ovinutý kolem hlavy a krku
- **sít'ka na vlasy (crespine, crespinette)** – barevné, zlaté
- **barbette (barboquejo)** – textilní proužek přes hlavu a pod bradou, hladký ale může být i řasený
- **bando** – textilní čelenka
- **guirnalda** – korunka
- **fillet** – korunka / páska připíchnutá k barbette
- **klobouky (tocado)** – kónické, s namotanými pruhy...

Serie 4 Capiellos con armazón forrado de tela.

katedrála v Burgosu, 1300
barboquejo barbado rizado, tocado

doña Teresa Gil, 1285

CSM: barboquejo a crespina

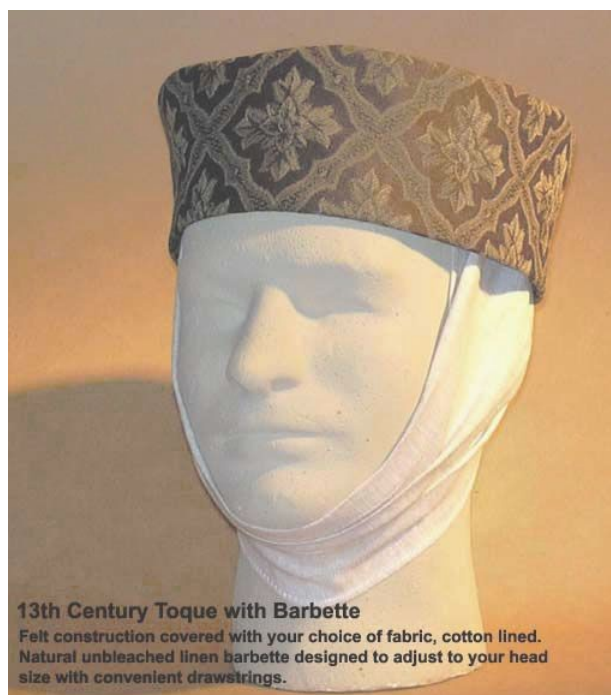
CSM : barboquejo a barevný fillet,
modrý svrchník tabardo

barboquejo a toca

crespina, Hesensko, konec 13.st.

barboquejo a tocado

barboquejo, fillet nebo guirnalda, toca.
Kostnice, Heinrich z Kostnice.
soška Vizitace. 1310-1320.

toca barbada rizada – bohatě
řasený barboquejo

CSM: barboquejo, tocado
s pruhem látky; uprostřed bando

Libro de los Juegos: klobouky nejbohatších dam – barboquejo, tocado s pruhy látek

barboquejo barbado rizado, tocado
socha královny Beatriz, Burgos

Pětiprsté rukavice (guantes) nosili pánové i dámy, venku, na lovu, i doma při hře. Dělaly se z barvené kůže i pletené na více jehlicích, z vlny, z hedvábí, z brokátu, často vyšíváné nebo jinak zdobené. Byly krátké po zápěstí i s kornoutem na předloktí.

dámské rukavičky Teresy Gil

Tabardo

Rukávy jsou sešité pouze vzadu, takže ruka ční ven a rukávy visí dolů. Prostřihy jsou vpředu a po stranách.

Zdroje:

<http://jessamynscloset.com/13thcbasic.html>,

<http://laropamedieval.blogspot.cz/>

<http://www.monzontemplario.com/la-historia/vestimenta-ramas-y-armaduras-del-s-xiii>

Poslední úprava: 19.10.2018